

Podborský, Vladimír

Lužická keramika z Brna - Tkalcovské ulice

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. E, Řada archeologicko-klasická. 1964, vol. 13, iss. E9, pp. 189-192

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/110105>

Access Date: 16. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Керамика датирует комплекс к начальной стадии моравской велатицкой культуры (R BC, D); подтверждается, что велатицкая культура растёт связано из домашней среды среднебронзовой курганный культуры.

Eine Kulturgrube, aus dem Ende der Mittelbronzezeit in Křepice (Bezirk Břeclav). Aus der Kulturgrube in der Flur „Záhumenice“ bei Křepice (Bez. Břeclav) stammt ein Schleifstein (Abb. 3:6), ein Stück der Bronzeschlacke, die Tierknochen und namentlich die Keramik (Abb. 3:1—5, 7—17; Taf. VIII:A), welche den Fundkomplex nach dem Frühstadium der mährischen Velaticeer-Kultur in der Stufe RBC/D (also nach der Stufe „Blučina“ nach J. Rlhovský) datieren; es geht hervor, dass die Velaticeer-Kultur flüssig aus dem einheimischen, hügelgräberzeitlichen Milieu wächst.

Lužická keramika z Brna-Tkalcovské ulice

V dubnu 1952 narazili dělníci při průkopu kanálu pro teplotářské vedení v Brně na Tkalcovské ulici č. 1—3 na pravěké střepey. Na nález upozornil M. Ševčík B. Dostála z tehdejší pedagogické fakulty brněnské university, který tu pak s dalšími pracovníky historického semináře pedagogické fakulty provedl záchraňovací výzkum. Keramický materiál byl zachycen celkem na 4 místech průkopu, omezené terénní možnosti však znesnadňovaly podrobnější pozorování a znemožnily rozšíření výzkumu. Na lokalitě byly zachyceny nejméně 2 žárové hroby a další početný střepový materiál, v některých případech i sídlištního charakteru.

Nálezy a podrobná nálezová zpráva, vypracovaná B. Dostálem, byly uloženy nejprve v historickém semináři pedagogické fakulty, později byly přeneseny na archeologické pracoviště filosofické fakulty UJEP. Zde je veškerý materiál uložen pod i. č. 32 375—32 421.

Přestože jde o starší nález, u něhož nejsou dochovány úplné nálezové celky, jde o nález významný a proto jej níže stručně uvádíme. Prom. hist. B. Dostálovi ČSČ patří autorův dík za ochotné postoupení nálezu k publikaci.

Popisy nálezů

Hrob č. 1

Dne 19. 4. 1952 byla z průkopu kanálu vyzvednuta nádoba s popelem, zbytky kostí a zlomky bronзовých ozdób; kolem ní se nacházely 3 jiné nádoby a střepey další keramiky. Podle výpovědi dělníků, zachycené v nálezové zprávě, patří k tomuto hrobu. celku tyto předměty:

1. Amforovitá zásobnice (popelnice) s nižším, téměř válcovitým hrdlem a širším, horizontálně ven vyhnutým okrajem, silně klenutou výdutí a malým nožkovitým dnem. Pod hrdlem je plastická, šikmo důlkovaná páska. Povrch je šedý, drsný. Rekonstruováno. (Tab. VIII:B-6; obr. 4:5; v 28,3; šo 27; š mv 33,5; šd 10,7).

2. Bronzový kroužek s konci přes sebe přeloženými, pokrytý špinavě zelenou patinou. (Obr. 4:6; ø 3,6×3,3).

3. Dva tenké bronzové drátky stočené do podkovovitého tvaru (náušnice?). (Obr. 4:7, 8.)

4. Větší masivní látka vejčitého těla s rekonstruovaným dnem a 2 páskovými uchy pod okrajem. Povrch je světle okrově hnědý, zdrsňelý. (Tab. VIII:B-5; obr. 4:2; v 17,3; šo 15; šd 8,4.)

5. Větší část drobné konické misky s mírně prohnutým dnem. Povrch uvnitř černě hlazený (tuhovaný?), vně hnědošedě hlazený. (Tab. VIII:B-1; obr. 4:4; v 6,4; šo 11,5; šd 4,2.)

6. Část širšího džbánku s mírně vespod vydutým hrdlem a širokým souvislým žlábkováním na horní části výdutě. Povrch je hnědošedý, hlazený. (Obr. 4:1; v frag. 11,5; šo 13—14; š mv 15,8.)

7. Okrajový střep z velké masivní amforovité zásobnice cihlově červeného, prsty brázděného povrchu s plastickou, prsty důlkovanou, výraznou páskou pod hrdlem. (Obr. 4:3; v frag. 32.)

Hrob č. 2

22. 5. 1952 se objevil poblíž hrobu č. 1, v hloubce 230 cm, další žárový hrob, obsahující asi 7 nádob, z nichž mohly být zachráněny tyto předměty:

1. Zbytky úplně rozdrocené popelnice, patrně džbánovitého tvaru, tuhovaného povrchu; dochoval se též střep s horizontálním, subkutánním ouškem.

2. Větší mísa s nízkým, široce rozevřeným hrdlem a konickým spodkem; dno se nedochovalo. Povrch je uvnitř černě hlazený, vně hnědošedý, hrubě modelovaný, na hrdle a pod přehnutým okrajem prsty po obvodu brázděný. Rekonstruováno. (Tab. VIII:B-3; v 11; šo 39; šd 8,5.)

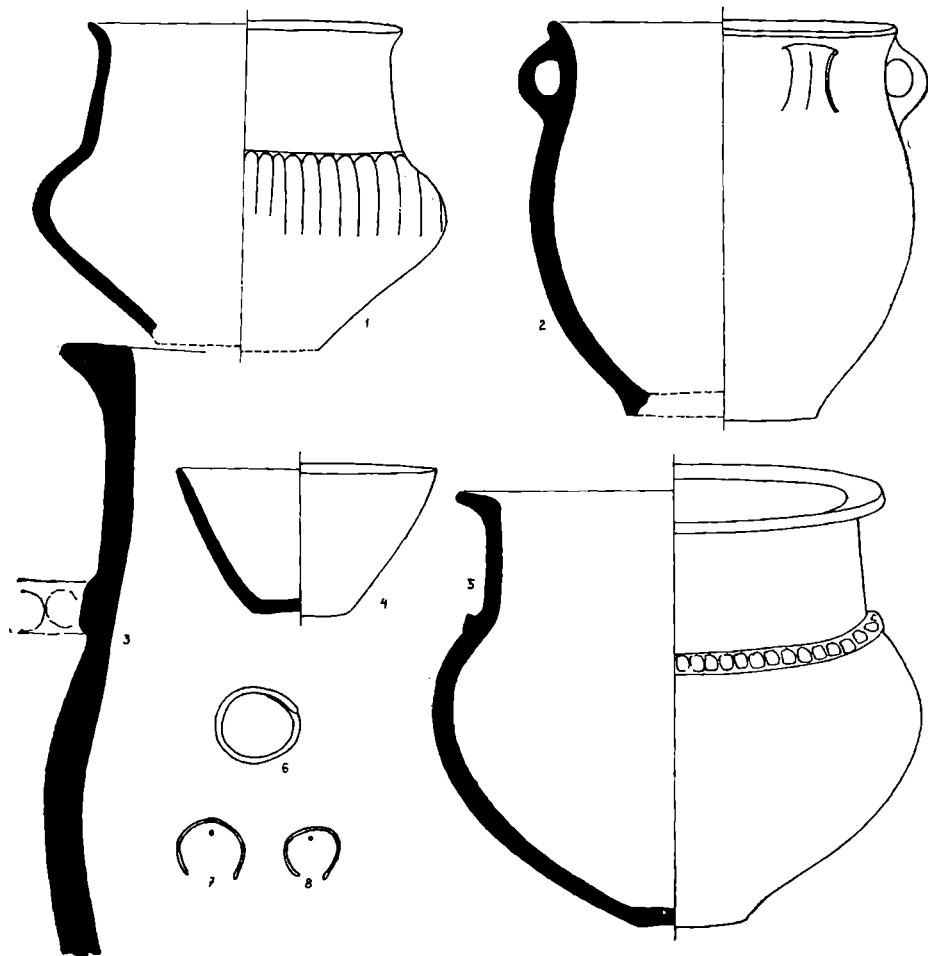
3. Střepey drobné hnízdeckovité misky s uchem pod okrajem; povrch je tuhován (obr. 5:3). Nalezeno uvnitř popelnice.

4. Střepy podobné tuhované misečky (obr. 5:1). Nalezeno uvnitř popelnice.
5. Část hnědého vejčitého hrnce s rozevřeným hrdlem (obr. 5:11).
6. Střepy šedočerné větší mísovité nádoby s ven rozevřeným okrajem.
7. Střepy hnědého osudí s válcovitým hrdlem.

Z dalších keramických tvarů, které nelze sestavit do určitých celků stojí za zmínku žlábkovaná amforka (1), část drobného osudíčka s etážovitě klenutým hrdlem (2), rekonstruované osudí (obr. 5:6), hrdlo s náběhem k etážovitě profilaci další jemnější amforky (obr. 5:4), 2 žlábkované džbánky (obr. 5:5, 10), rekonstruovaná látka s prstovaným povrchem (obr. 5:7), nejméně 4 různé typy misek (obr. 5:8, 9), střepy amfory se zevnitř hráněným okrajem a rekonstruovaná konická misečka (tab. VIII:B-2).

1. Rekonstruované osudí s mírně esovitě prohnutým hrdlem a souvisle vertikálně žlábkovanou horní částí výdutě; na přelomu hrdla a výdutě jsou dvě ucha. Povrch je sytě hnědý, drsně hlazený. (Tab. VIII:B-4; v 18,5; šo 11; šd 7.)

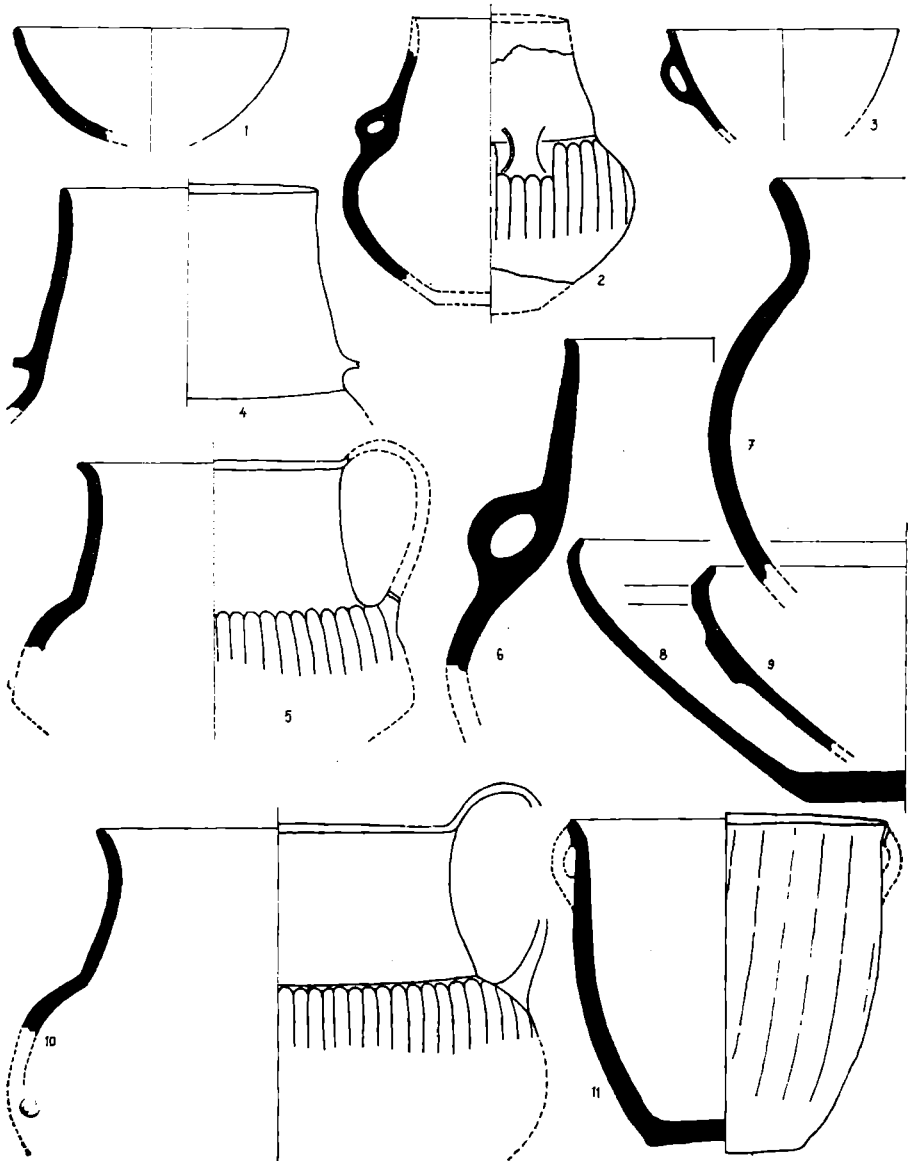
2. Profil osudíčka s etážovitou profilací hrdla a vertikálním žlábkováním výdutě. Povrch vně je černě (tuhou?) vyhlazený. (Obr. 5:2; v frag. 9.)

Obr. 4. Brno, Tkalcovská ulice. Obsah lužického žárového hrobu č. 1. (Kresba: V. Podborský—A. Šik.)

Zhodnocení nálezů

Popsané tvary z Brna-Tkalcovské ulice patří k typickým projevům mladolužické žlábkované keramiky; keramika — především několik vedoucích typů jako žlábkovaná osudí, džbánky, látky — zůstává určujícím činitelem pro datování nálezu, neboť prosté bronzové tvary v tomto

Obr. 5. Brno, Tkalcovská ulice. Lužická keramika ze žárového pohřebiště. (Kresba: V. Podborský—A. Šik.)

ohledu nelze použít. Pro většinu tvarů nalezneme přesné typologické obdoby na známých pohřebištích lužické kultury v její centrální oblasti ve střední Moravě, na Prostějovsku a Olomoucku. Za příklad může posloužit popelníkové pole v Kostelci na Hané (srov. A. Gottwald, ČVMSO 23, 1906, 38 ad.; týž, Pravěk IV, 1908, 102 ad., přísl. tab.), zejména hroby č. 17, 20, 22 aj., případně další známé nekropole (Horka n. M., Slatinky, Určice, Domamyslice). V případě keramiky z Brna-Tkalcovské ulice nejde při tom jen o tvarové napodobeniny, nýbrž odpovídá i charakter zpracování materiálu, zbarvení povrchu a pod., takže lokalitu lze považovat za čistě lužickou, bez příměsí cizích (velatických) elementů. Jemné etážovitá profilace hrdel amforek (srov. již ve SPFFBU E 4, 1959, tab. V:2), objevivší se v našem keramickém komplexu, je příznačná právě pro mladolužickou moravskou fázi, i když tu není příliš častá (Postoupky; V. Podborský, SPFFBU E 5, 1960, 29, obr. 5:11); není ji tudíž nutné v našem případě vykládat vlivy jihomoravskými.

Keramika z Brna-Tkalcovské ulice slouží jako doklad prolínání obou kulturních oblastí mladší doby bronzové na Moravě. Jak jsem již uvedl na jiném místě (SPFFBU E 5, 1960, 26, obr. 3), nachází se naše naleziště poněkud jižněji za předpokládanou hranicí obou těchto oblastí. Zmíněnou hranici však nelze vidět jako pevný předěl; naopak řada dalších nálezů na Rosicku (Tetčice) i v obvodu Velkého Brna (Brno-Královo Pole) ukazuje, že lužické lidstvo se v určitých periodách posouvalo za tuto hranici, aniž při tom docházelo ke splyvání s jižním elementem. Oblast Rosicka a Brněnska — podobně jako oblast Dolnomoravského úvalu (včetně Břeclavska) — ukazují na dva hlavní směry náporu lužického lidu k jihu.

Časové náleží nás keramický komplex z Brna-Tkalcovské ulice fázi „Kostelec“ moravské lužické kultury; tuto lze rámcově položit na roveň Reineckovu stupni HA.

V. Podborský

Лужицкая керамика из Брно-Ткалцовой улицы. В 1952 г. спас Б. Достал более большое количество лужицкой керамики (рис. 4,5; таб. VIII: B) при работах в Ткалцовой улице в Брно; дело шло о погребениях с трупоожнением, но некоторые осколки керамики может быть происходят из селища. Как показывает типичная желобчатая керамика, можно находки датировать в более молодой период моравской лужицкой культуры, это значит в R HA.

Lausitzische Keramik aus Brünn — Tkalcovská-Strasse. Im Jahre 1952 hat B. Dostál eine grössere Zahl der lausitzischen Keramik (Abb. 4,5; Taf. VIII: B) aus dem Durchstich in Tkalcovská-Strasse in der Stadt Brünn gerettet; es ging grösstenteils um die Brandgräber, einige Scherben sind vielleicht auch aus einer Siedlung. Wie eine typische Riefenkeramik zeigt, kann man dieser Fund nach die junglausitzische Periode (grob nach der Stufe R HA) datieren.

Mladohradištní a středověké nálezy z Deblína (okres Brno-venkov)

Archeologické nálezy z Deblína pocházejí ze dvou lokalit, které leží přímo v obci. Z toho důvodu jsme nálezy rozdělili do dvou skupin. Nálezy z obou skupin jsou uloženy v archivu MNV v Deblíně.

*

Při terénních úpravách svého dvora roku 1937 narušil p. Josef Juříček, Deblín čp. 28 mladohradištní a středověké objekty. Po vyvednutí mnoha střepeů a několika celých nádob v úpravách pokračoval, takže objekty byly úplně zničeny. Dle nálezcovy výpovědi ležely předměty asi v hloubce 50 cm ve vrstvě spálené země. Celé nádoby prý obsahovaly zuhelnatělé obilí.

Nádob a (obr. 6:4) je z jemně plaveného materiálu, silně vypálená až přepálená. Výzdoba je provedena vlnicí mezi horizontálními rýhami. V horní třetině je rezavá skvrna od nožiku, který byl nalezen v těsném sousedství nádoby. Okraj je slabě vyhnut. V. 9,8 cm, š. hrdla 8,6 cm, š. dna 6,8 cm, největší výduť 10,8 cm ve výši středu nádoby.

Nízká, baňatá nádoba (obr. 6:1) je z jemně hlíny, zvonicí vypálená. Barva střepeů je žlutočervená se začazenými skvrnami. Výzdoba je provedena horizontálními linkami. Okraj je téměř vodorovně vyhnut. V. 10,1 cm, š. hrdla 9,5 cm, š. dna 7,4 cm, největší výduť 11,6 cm v horní třetině nádoby. Miska (obr. 6:8) šedočerného střepeů z jemného materiálu. Je přepálená, což se projevilo mírnou deformací. Okraj je slabě hráněn. V. 4,3 cm, š. hrdla 11,1 cm, š. dna 4,5 cm.

Část hrdla (obr. 6:10) velké vázovité nádoby. Materiál je jemný, vypálený do hnědočervena. Výzdoba těla i okraje nádoby je provedena vlnicí. Zachovaná v. 11 cm, předpokládaná š. hrdla 13,4 cm.

Silný okraj zásobnice kyjovitého profilu, který je poněkud zatažen dovnitř. Materiál je hrubý zrnitý a silně promíšen tuhou. Povrch je zevně povlečen cihlově červenou vrstvičkou. Výzdoba se skládá z mělkých a širokých žlábků po obvodu okraje.